

Джерела з історії Римо-католицької церкви на Правобережній Україні (кінець XVIII - початок XX ст.)

Проаналізовано джерела з життєдіяльності Римо-католицької церкви на Правобережній Україні кінця XVIII - початку XX ст.: неопубліковані й опубліковані матеріали, які зберігаються в архівах і бібліотеках України та Росії.

Ключові слова: Римо-католицька церква, Правобережна Україна, джерела.

Постановка наукової проблеми та її значення. Значну наукову цінність становлять документи Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (ЦДІАК України): зокрема у справах ф. 442 є відомості про становище духовенства в Київській, Подільській і Волинській губерніях (оп. 1, спр. 1805, ч. 2); ставлення католицького духовенства до селян фундушових маєтків (оп. 1, спр. 2816); стан католицьких церков у Київській, Подільській і Волинській губерніях (оп. 1, спр. 3621); ліквідація римо-католицьких монастирів у Подільській, Київській і Волинській губерніях (оп. 64, спр. 166а, ч. 2); нерухомі маєтки римо-католицького духовенства; відомості про кількість селян у маєтках римо-католицького духовенства в Київській, Подільській і Волинській губерніях (оп. 789а, спр. 81, спр. 230а).

Метою статті є аналіз джерельної бази з життєдіяльності Римо-католицької церкви (РКЦ) на Правобережній Україні кінця XVIII - початку XX ст., яка охоплює значну кількість опублікованих і неопублікованих матеріалів, що зберігаються в архівах і бібліотеках України та Росії. Вона дає змогу окреслити сутність і спрямованість інституалізаційних процесів у РКЦ на цій території в окреслений період, уточнити механізми, методи та засоби імперських інституцій у їх реалізації, реконструювати практику утвердження позицій Російської православної церкви на правобережних теренах в цей час.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У ф. 491 містяться відомості про нерухомі маєтки римо-католицького духовенства в Київській губернії та прийняття їх у відання Міністерства державного майна (оп. 45, спр. 30).

Інформація про освітню діяльність священнослужителів РКЦ та перешкоди з боку влади в її здійсненні зберігається у ф. 442 (оп. 642, спр. 497; оп. 788а, спр. 223; оп. 789а, спр. 212; оп. 861, спр. 218; ф. 707, оп. 1, спр. 732).

Дані про участь римо-католицького духовенства в організації та діяльності польських релігійних товариств рожанців, терціан, бернардинів та інших на Правобережній Україні на початку XX ст. є в документах ф. 301, оп. 2, спр. 428; ф. 442 (оп. 851, спр. 56; оп. 855, спр. 73; оп. 860, спр. 66).

Інформативно насичений пласт джерел зберігається в Державному архіві Волинської області. Документи ф. 3 (Луцька міська управа), ф. 35 (Волинська духовна консисторія), ф. Р. 4 (Виконавчий комітет Луцької міської Ради депутатів трудящих), ф. 229 (Ковельський міський магістрат), ф. 359 (Володимир-Волинський повітовий суд), ф. 361 (Луцький повітовий суд), ф. 363 (Ковельський повітовий суд), ф. 416 (Пульмівське волосне правління), ф. 515 (Володимир-Волинська військово-слідча комісія), ф. 516 (Володимир-Волинська комісія воєнно-польового суду) містять відомості про інституалізаційні процеси в Римо-католицькій церкві на Волині упродовж XIX - початку XX ст.

У документах Державного архіву Житомирської області є інформація, що дає змогу дослідити міжконфесійну обстановку на Правобережній Україні наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст., спрямованість етноконфесійної політики російського уряду та механізми її реалізації на Правобережжі в XIX - на початку XX ст. (ф. 178, оп. 4, спр. 309; оп. 6, спр. 67, спр. 1399; оп. 7, спр. 28, спр. 37, спр. 214; оп. 14, спр. 126, спр. 249; оп. 52, спр. 10, спр. 16); зміни в конфесійній карті Правобережної України в другій половині XIX - на початку XX ст.: ф. 67 (оп. 1. дод., спр. 308, спр. 313); ф. 178 (оп. 1, спр. 30, спр. 557), у яких є відомості про чисельність римо-католицького духовенства, кількість приходів у Київській, Подільській і Волинській губерніях, переслідування римо-католицьких священників на Правобережжі за навернення православних до католицької віри (ф. 178, оп. 2₅ спр. 6; оп. 7.

Історичні студії

спр. 2398; оп. 13, спр. 1312); заборони здійснювати поховання померлих католиків на православних кладовищах, хрещення дітей за латинським обрядом, а також шлюбів православних із католиками, відвідувати інші приходи (ф. 70, оп. 1, спр. 89); ф. 178 (оп. 29, спр. 531; оп. 13, спр. 405),

Економічну політику російського самодержавства щодо Римо-католицької церкви наприкінці XVIII - першій половині XIX ст. відображено у справах фондів 90, 178 (наділення штатних монастирів земельними угіддями (ф. 90, оп. 1, спр. 5); передача у відання палати державних маєтностей маєтків приходського духовенства (ф. 178, оп. 7, спр. 198, спр. 2813).

Для розширення інформації про соціально-економічний стан Римо-католицької церкви наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст. можна послуговуватися такими документами: ф. 178, оп. 4, спр. 90, спр. 120; оп. 6, спр. 963; оп. 7, спр. 199.

Соціально-економічне становище Римо-католицької церкви на Правобережній Україні в другій половині XIX - на початку XX ст. відображено в наказах консисторії на затвердження проектів контрактів про передачу в оренду земельних ділянок, які належали костелам (ф. 178, оп. 7, спр. 2300).

Особливості репресивної політики царату щодо Римо-католицької церкви після повстання 1863 р. можна дослідити через призму джерел: ф. 178, оп. 7, спр. 2393, спр. 2546, спр. 2671; оп. 13, спр. 219.

Систему орендних поземельних відносин римо-католицького кліру з різними суб'єктами в другій половині XIX - на початку XX ст. на Правобережній Україні є змога відстежити у документах: ф. 178, оп. 1, спр. 309, спр. 310, спр. 636; оп. 50, спр. 48.

Матеріали архіву розширюють інформацію про прогресивні процеси в господарствах римо-католицьких священиків, які відбувалися після впровадження столипінської аграрної реформи (ф. 178, оп. 2, спр. 14, спр. 28, спр. 41, спр. 44, спр. 50, спр. 52); особливості хутірського римо-католицького землеволодіння (спр. 64, спр. 66); укладення вигідних контрактів із римо-католицькими монастирями та представники польської магнатерії (ф. 178, оп. 1, спр. 816; оп. 2, спр. 77); особливості умов орендних договорів із селянами (ф. 178, оп. 2, спр. 78), із юридичними особами (ф. 178, оп. 1, спр. 850; оп. 2, спр. 55).

Інформацію про громадсько-політичну діяльність Римо-католицької церкви та репресивні заходи влади щодо римо-католиків зберігають документи: ф. 70, оп. 1, спр. 280; ф. 178, оп. 7, спр. 2393; оп. 13, спр. 662.

Культурно-освітню та благодійницьку діяльність римо-католицького духовенства наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст. відображають матеріали фондів 90, 178, 70, в яких зберігається інформація: про друкарні Бердичівського кармелітського та Луцького домініканського монастирів (ф. 90, оп. 1, спр. 20); про стан парафіяльних шкіл, приходських училищ і римо-католицьких семінарій; про передачу в м. Романові інституту для благородних дівчат під управління монахинь-візиток (ф. 178, оп. 4, спр. 41, спр. 67, спр. 80, спр. 85, спр. 147, спр. 159, спр. 253; оп. 7, спр. 2015); про відкриття навчальних закладів у Волинській губернії (ф. 70, оп. 1, спр. 23). В окремих справах є дані про благодійницьку та освітню діяльність римо-католицьких священиків в другій половині XIX - на початку XX ст. (ф. 90, оп. 1, спр. 176), ф. 178, оп. 10, спр. 1176; оп. 13, спр. 525, спр. 1061; ф. 329, оп. 1, спр. 1, спр. 3, спр. 7, спр. 78; ф. Р-405, оп. 1, спр. 7).

Архівні джерела містять широку інформацію про активну участь римо-католицького духовенства Правобережної України у зборі коштів на потреби товариств - Червоного Хреста, сліпих; у заснуванні товариств покращення народної праці (ф. 178, оп. 1, спр. 312, спр. 326; оп. 30, спр. 433; оп. 38, спр. 12).

Документи Державного архіву Київської області дають змогу розширити інформацію про політику російського самодержавства щодо землеволодіння Римо-католицької церкви (ф. 2. Канцелярія київського губернатора, оп. 1, спр. 2612); репресивні заходи влади, спрямовані проти римо-католицьких священиків - учасників польського повстання 1830-1831 рр. (оп. 1, спр. 4022); політично неблагонадійних ксьондзів (оп. 1, спр. 4352, спр. 4467); нагляд за прихожанами греко-уніатського віросповідання, які відвідували римо-католицькі церкви та каплиці, щоб не перейшли в римо-католицизм, та віддачу під суд ксьондзів, які спокушали різних осіб із православ'я в католицизм (оп. 1, спр. 4342, спр. 21381); нагляд за священиками, які проголошували проповіді під час богослужіння в римо-католицьких і греко-уніатських храмах (оп. 1, спр. 4368); возз'єднання Греко-уніатської з Православною східною церквою (оп. 154, спр. 123) тощо.

Справи фондів Державного архіву Рівненської області - ф. 379. Рівненський повітовий справник (оп. 1, спр. 1а, спр. 5, 6, 10, 11, 13, 17); ф. 394. Рівненська гімназія (оп. 1, спр. 66, 131) та ін. - проли-

вають світло на засоби обмеження царськими урядовцями та православною ієрархією впливу Римо-католицької церкви на населення Волині у 30-х рр. та другій половині XIX ст.

Наукову цінність становлять документи Державного архіву Хмельницької області, зокрема справи фонду 685 (Подільська римо-католицька духовна консисторія), що містять відомості про репресивні заходи російських можновладців проти римо-католицького духовенства (оп. 1, спр. 82, спр. 424).

Статистичні дані про земельні володіння Кам'янецького єпископа Р. Сераковського зберігаються у фонді 115 (Губернська креслярня, оп. 1, спр. 436).

У ф. 2 (Проскурівський повітовий суд, он. 1, спр. 673) є інформація про переслідування ксьондзів за антиросійські вислови.

У ф. 315 (Подільська духовна консисторія, оп. 1, спр. 1185) є документи, які розкривають стосунки між римо-католицьким і православним духовенством та місцевою владою щодо будівництва костелів, а також заходи влади щодо боротьби з відходом від православної віри в католицизм (спр. 1200); розширено відомості про здійснення царизмом секуляризації Римо-католицької церкви - передачу садів католицьких монастирів на користь Православної церкви (спр. 3976).

З матеріалів фондів Російського державного історичного архіву (РДІА) найбільшу цінність мають документи фонду 821, оп. 1, оп. 125, у яких містяться відомості про притягнення до кримінальної відповідальності та покарання різних осіб за перехід із православ'я в католицизм; закриття римо-католицьких церков і монастирів, про їх капітали та майно; репресії царського уряду проти римо-католицького духовенства за участь у польському повстанні 1863 р. та інших антиурядових виступах; відомості про приїзд у Росію, зокрема на Правобережну Україну, монахів різних закордонних римо-католицьких орденів для боротьби з революційним рухом серед робітників і селян під час революції 1905-1907 рр.

Безперечну цінність мають документи фонду 1284, оп. 187, спр. 105. Це матеріали про закриття місцевою владою зареєстрованих у Подільській губернії римо-католицьких благодійних товариств із причин відкриття ними шкіл лише для римо-католиків.

У фонді 797. Канцелярія обер-прокурора Синоду оп. 1, спр. 2739 зафіксовано інформацію про заборону римо-католицьким священикам здійснювати вінчання римо-католиків із православними.

Документи в РДІА дають змогу простежити основні етапи обмежень РКЦ в Російській імперії упродовж XIX - на початку XX ст., достовірно відтворити тотальну систему поліційного нагляду за римо-католицькими священиками та їх покарання за протидію самодержавно-православним намірам послабити вплив католицизму, виявити форми протесту римо-католиків.

Важливим джерелом вивчення життєдіяльності Римо-католицької церкви на Правобережній Україні в XIX - на початку XX ст. є матеріали Державного архіву Російської Федерації (ДАРФ) та Російського державного військово-історичного архіву (РДВІА).

Найбільший науковий інтерес викликають документи, у яких міститься інформація про заходи влади, спрямовані проти правобережного римо-католицького духовенства за участь у національно-визвольному русі поляків, про організацію священиками різних товариств (ф. 102. Департамент поліції Міністерства внутрішніх справ, оп. 241, спр. 149, ч. 15, літ. Б; оп. 242, спр. 131; оп. 243, спр. 149).

Документи фондів ДАРФ (ф. 109. Третє відділення Власної Його Імператорської Величності канцелярії, 1-а експедиція, оп. 5, спр. 95, спр. 448, ч. 2; оп. 7, спр. 360, спр. 384; оп. 11, спр. 76, ч. 27; оп. 38, спр. 23, ч. 17, ч. 18; оп. 40, спр. 40, ч. 8, ч. 29) допомагають скласти цілісне уявлення про участь римо-католицьких священиків у польському національно-визвольному русі, зокрема в повстаннях (Листопадовому 1830-1831 рр. та Січневному 1863-1864 рр. на Правобережній Україні), та їх заслання у віддалені губернії під суворий нагляд місцевої поліції, про боротьбу російського самодержавства з пропагандою католицизму в імперії.

Фонди Російського державного військово-історичного архіву (РДВІА) привертають особливу увагу тим, що в них містяться документи, у яких зосереджено унікальну інформацію - списки осіб, зокрема правобережних римо-католицьких священиків, які брали активну участь у повстанні 1830-1831 рр. у Подільській, Волинській та Київській губерніях, про священиків, які втекли від переслідувань за кордон (ф. 1. Канцелярія військового міністерства, оп. 1, спр. 12031, ч. 9, 14, 16; ф. 801. Головне військово-судне управління, оп. 109/86, спр. 17, спр. 73; ф. 846. Військово-учений архів, оп. 9, спр. 3); відомості про участь ксьондзів у повстанні 1863-1864 рр. (ф. 484. Польське повстання (1863-1864 рр.), оп. 1, спр. 83).

Історичні студії

З аналізу названих вище документів можна зробити висновок, що вони загалом мають об'єктивний зміст.

Особливу групу опублікованих джерел з історії РКЦ становить «Полное собрание законов Российской империи» (ПСЗРИ): (Собр. 1-е, 2-е, 3-е, СПб., 1830-1917 гг.), в яких є інформація про політику російського самодержавства щодо землеволодіння Римо-католицької церкви наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст. як обмежувального змісту (ПСЗРИ: (Собр. 1-е). - Т. 22 (1784-1788). - № 16333; Собр. 2-е. - Т. 18 (1843). - № 16828; № 16829), так і компромісу з польським дворянством та римо-католицьким духовенством (Собр. 1-е. - Т. 22 (1784-1788). - № 16616, Т. 24 (6 ноября 1796-1797). - № 18273; наданням права римо-католицькому кліру, польській аристократії відкривати на Правобережжі нові костели (Собр. 1-е. - Т. 25 (1798-1799). - № 18940, засновувати монастирі (Собр. 2-е. - Т. 5 (1830). - № 3465).

ПСЗРИ дає можливість простежити відносини греко-уніатського та римо-католицького духовенства з представниками урядових структур, територіально-адміністративні зміни в парафіях, деканатах на Правобережжі (Собр. 2-е. - Т. 3 (1828). - № 1977), репресивну політику царату щодо римо-католицьких священників у другій половині XX ст. (Маніфест «О возмущении, произошедшем в Варшаве». Собр. 2-е. - Т. 5 (1830). - №. 4183), толерантний підхід уряду до конфесійного життя на Правобережжі на початку XX ст. (укази «Про віротерпимість», «Про скасування деяких обмежувальних постанов, що діяли в дев'яти Західних губерніях». - Собр. 3-е. - Т. 25 (1905). - № 26125; №26162) тощо.

Джерела, до яких належать «Звід законів Російської імперії», дають змогу визначити спрямованість конфесійної політики російського уряду, форми реалізації прийнятих рішень, з'ясувати вплив чинного законодавства на життєдіяльність РКЦ у регіоні.

Особливості господарського життя в маєтках римо-католицького духовенства на Правобережній Україні наприкінці XVIII ст. (промисли, пов'язані з переробкою сільськогосподарської продукції, залізобудівне виробництво, участь РКЦ в торговельних операціях у регіоні тощо) віддзеркалено в низці документів (Архив Юго-Западной России, издаваемый Комиссией для разбора древних актов, состоящих при Киевском, Подольском и Волынском генерал-губернаторе : в 8 ч., 35 т. - Ч. 1. - Т. 1. Акты, относящиеся к истории православной церкви в Юго-Западной России. - Киев, 1859; Ч. 1. - Т. 6. Акты о церковно-религиозных отношениях в Юго-Западной России. - Киев, 1883; Ч. 7. - Т. 1. Акты о заселении Юго-Западной России. - Киев, 1886; Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси, издаваемый при управлении Виленского учебного округа. - Т.4.-Вильно, 1869).

У календарях Луцько-Житомирської римо-католицької єпархії вміщено статистичні дані про чисельність Духовенства, костелів, монастирів, деканатів і парафій, звідки римо-католицьке населення отримувало необхідну інформацію з життя дієцезії [1].

Співвідношення учнів за віросповіданням у середніх навчальних закладах Правобережжя, зокрема у Волинській губернії, містяться в огляді Волинської губернії за 1902 рік [2].

Документи, що стосуються землеволодіння правобережного римо-католицького духовенства, уміщено на сторінках «Епархиальных ведомостей» Київської, Подільської та Волинської губерній, а також «Киевской старины» та інших періодичних видань другої половини XIX - початку XX ст.

У листах, написаних невідомими авторами, що розповсюджувалися серед місцевих парафіян і священників, є заклики до селян і міщан українців римо-католицької віри поширювати національні настрої серед римо-католиків Правобережної України [3].

У радянський період публікації документів з історії РКЦ на Правобережній Україні приділялася певна увага у зв'язку із висвітленням проблем селянського руху XIX ст. Зокрема, дані про економічне становище монастирських селян, їхню антифеодалну боротьбу вміщено у збірнику документів «Селянський рух на Україні. 1826-1849 pp.» [4].

Безперечно цінність становить мемуарна література, що відзначається багатим фактажем, особистісним баченням подій суспільного, церковного, духовно-культурного життя. Саме ці праці дають змогу перевірити та уточнити цілу низку історичних фактів, роль окремих церковних і громадських діячів у подіях релігійно-церковного життя Правобережної України. Найвагомішими з них є спогади, у яких простежується участь римо-католицького духовенства в польському національно-визвольному русі.

А. Яловіцький у своїх спогадах зауважував про підтримку ксьондзами повстання 1830-1831 рр. на Правобережній Україні: розповсюдження прокламацій і листівок, постачання повсталих порохом і зброєю [5].

Учасник повстання М. Чайковський відзначав активну участь чернечого духовенства у збройному виступі, яке, на його думку, було «цілковито відданим польській справі» [6].

У записках Н. В. Берга є інформація про діяльність польських таємних товариств, у яких були задіяні римо-католицькі священники. Керівники цих конспіративних організацій закликали кожного поляка, ксьондзів до виконання священного обов'язку: продовжувати боротьбу проти свого головного ворога - російського самодержавства [7]. У записках О. Вайде є відомості про репресивні заходи царської адміністрації щодо римо-католицьких священників, участь їх у маніфестаціях, а також у повстанні 1863-1864 рр. [8].

У спогадах Б. Познанського наведено приклади відстоювання ксьондзами своїх переконань зі зброєю в руках [9].

Мемуари А. Козерадзкого [10], Т. Скальського [11] містять окремі статистичні дані стосовно політичних виступів римо-католицького духовенства на Правобережжі. І. М. Сбітнев у своїх записках охарактеризував просвітницьку діяльність А. Чарторийського, Т. Чацького та римо-католицьких священослужителів у розвитку польського парафіяльного шкільництва на Волині й Поділлі [12].

Не менш цінним джерелом для висвітлення проблеми є також тогочасні російські та польські періодичні видання: «Киевская старина» (1882-1906), «Русский вестник» (1856-1906), «Христианские чтения» (1871-1917), «Богословский вестник» (1894, 1904-1909), «Вестник Европы» (1870-1918), окремі польські часописи - «Tygodnik Podolski» (1910-1912), «Tygodnik katolicki» (1863-1912). У них міститься багатий фактичний матеріал та статистичні дані з історії РКЦ на Правобережній Україні, віддзеркалено ідеологічні суперечності між російськими та польськими дослідниками щодо історичної долі регіону.

Цінним джерелом є матеріали преси. Урядова газета «Киевлянин» також присвячувала статті конфесійним проблемам на Правобережжі.

З повідомлення газети «Вольнь» дізнаємося про боротьбу місцевої поліції з відкриттям ксьондзами в краї таємних польських шкіл. Таким чином, підхід органів преси до міжконфесійної ситуації в регіоні відповідав офіційній релігійній політиці царату.

Названі опубліковані джерела сприяють більш повному розкриттю урядової конфесійної політики, вивченню особливостей соціально-економічного становища римо-католицького духовенства та його впливу на культурно-громадське життя регіону.

Висновки й перспективи подальших досліджень. У джерелах з історії РКЦ на Правобережній Україні кінця XVIII - початку XX ст. загалом об'єктивно відображено різні аспекти життєдіяльності цієї конфесії.

Зазначені архівні й опубліковані джерела, періодика, творчі надбання безпосередніх учасників історичних подій дають змогу дотримуватися критичного підходу, всебічного аналізу та зіставлення даних з іншими джерелами.

Джерела та література

1. Kalendarium Liturgicum Dioecesium Luceoriensis et Zytomiriensis nee non ecclesiarum per Podolian. - Zytomiriae, 1884-1915.
2. Обзор Вольнской губернии за 1902 год. - Житомир, 1903. - 89 с.
3. До селян і міщан українців римо-католицької віри (Лист від українців католиків з Києва). - Полтава, 1917. - Юс.
4. Селянський рух на Україні 1826-1849 : зб. документів і матеріалів. - К.: Наук. думка, 1985. - 504 с
5. Jelowski A. Moje wspomnienie, 1804 - 1831 - 1838. - Wyd. 5 / A. Jelowski. - Lwow, 1833. - 254 s.
6. Записки Михаила Чайковского (Садък-паша) // Киевская старина. - 1891. - Т. 32. - № 1. - С. 40-72.
7. Записки Н. В. Берга о польских заговорах и восстаниях (1831-1862). - М. : Тип. Грачева и К, у Пречистен. вор., Д. Шиловой, 1873. - 452 с.
8. Показания и записки О. Вайде. - М. : Наука, 1961. - 630 с.
9. Познанский Б. Воспоминания о польском восстании на Украине / Б. Познанский // Киевская старина. - 1885.-№ 12.-С. 571-611.
10. Kozeradzi A. Wspomnienie z lat szkolnych 1820-1831 / A. Kozeradzi / Wstep napisal S. Kawyn. - Wroclaw; Warszawa; Krak6w, 1962. - 234 s.

Історичні студії

11. Skalski T. Terror i cierpienie. KozsicЧ katolicki na Ukrainie 1900— 1923. Wspomnienia / T. Skalski; opracowanie, wstep, przypisy, indeksy, oraz wybr aneksdw i fotografij J. Wolczanski. - Lublin ; Rzym ; Lwow, 1995. - 163 s.
12. Сбитнев И. М. Записки Ивана Матвеевича Сбитнева. Из времен учреждения на Волыни и Подолии, после восстания 1831 г., русских школ взамен польских / И. М. Сбитнев. - Киев : Тип. А. Давиденко, 1887. - 94 с.

Буравский Александр. Источники по истории Римско-католической церкви на Правобережной Украине (конец XVIII - начало XX вв). Проанализированы источники из жизнедеятельности Римско-католической церкви на Правобережной Украине конца XVIII - начала XX вв.: неопубликованные и опубликованные материалы, которые хранятся в архивах и библиотеках Украины и России.

Ключевые слова: Римско-католическая церковь, Правобережная Украина, источники.

Buravskiy Oleksandr. Sources of the History of the Roman Catholic Church in the Right Bank Ukraine at the End of the XVIII* Beginning of the XX' Centuries. In the article the sources of activity of the Roman Catholic Church in the Right Bank Ukraine at the end of the XVIIIth beginning of the XXth centuries are analyzed, such as unpublished and published materials which are kept in archives and libraries of Ukraine and Russia.

Key words: Roman Catholic Church, Right Bank Ukraine, sources.